

1930 YILI SANAYİ KONGRESİ RAPORLARINDA DOKUMA

Weaving In 1930 Industrial Congress Reports

Dr. Öğr. Üyesi. Münevver ÜNSAL

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Meslek Yüksekokulu, Geleneksel El Sanatları Bölümü, Van/Türkiye

ÖZET

Eski yıllardan beri ülkemizde var olan dokumacılık, en önemli bir sanat olarak yaşamaktadır. Yalnız diğer gelişmekte olan ülkelerden farkı şudur, onlarda makine fenninin bütün imkânlarından istifade ederek en mükemmel bir duruma yükselmişlerdir. Bizde hala en iptidai şekli korunmaktadır. Elektrikten mahrum olan ücra köylerde makineli tezgâhların kullanılması imkânı olmadığından ücra yerlerde bu durumun gelişme durumu mazur görülebilir, fakat trikotaj ve çorapçılık gibi sanayide Avrupa fabrikalarına rekabet edecek derecede büyük bir gelişme gösteren İstanbul'un içerisinde bile o iptidai el tezgâhlarının halen faaliyet gösterebildiğine ne kadar hayret edilse yeri vardır. Fakat bizim bu vaziyeti tenkit etmek değil, asırlardan beri bir adım ileriye gitmediğinin sebebini araştırmak ve gelişme çarelerini tespit etmemiz gerekmektedir.

Uygun olmayan yerlerde kurulmuş olan dokuma tezgâhları dağınık durumda olması nedeniyle miktarını tam olarak tespit etmeğe imkân yoktur. Bundan başka faaliyetleri de her zaman devamlı değildir. Piyasada revaç buldukça işlemeğe başlayan bu tezgâhlar, buhranlı zamanlarda faaliyetten çekilirler. Bunun için imalatın kıymetini ve miktarını da tam olarak her an için takdir ve tetkik etmek mümkün değildir. Ancak Anadolu'nun çeşitli mntıklarında yapılan araştırmalar sonucuna göre, yaklaşık olarak yirmi bin'e yakın el tezgâhi mevcuttur. En çok Kastamonu, Merzifon, Antep ve Denizli mntıklarında faaliyet gösteren bu tezgâhlardan iki ile üç bin kadarı İstanbul'da mevcuttur. En olumsuz zamanlarda bile bu tezgâhlardan bin beş yüz kadarı İstanbul'un çeşitli yerlerinde çalışmaktadır.

En çok mintanlık (gömleklilik) alaca, çarşaf, peştamal, kuşak, perdelik, peşkir ve emsali muhtelif pamuklu dokumalardan ibaret olan bu tezgâhların imalatını bir kıymetle ölçmek konusu da güçtür. Ancak her tezgâh günde bu cins kaba dokumalardan azami 7-8 metre kadar dokur. Kıymeti ise cinsine göre 30-45 kuruş arasında değişmektedir. Bu durumu şöyle izah etmek mümkündür. On bin tezgâhın bütün yıl devamlı bir şekilde çalıştığı kabul edilirse tahmini olarak 6-9 milyon lira değerinde 25-30 milyon metre üretimde bulunduğu anlaşılır.

Bu hesabın kontrolü için sarf edilen iplik miktarını nazarı almak yeterlidir. İstanbul, İzmir ve Adana'da mevcut iplik fabrikalarının 1928 yılında bütün üretimi 2,850 milyon lira değerinde 2.250 milyon kilo ipliği yalnız bu tezgâhlar sarf ettiği gibi hariçten 1928 yılında ithal edilen 3,5 milyon lira değerinde 3 milyon kilo ipliği de bu mevcut tezgâhlar sarf etmiştir. İptidai şekillerinden dolayı yetersiz görülen bu tezgâhların gelirinden ülkenin her tarafında binlerce aile geçimin temin ettiği de dikkate alındığında dokumacılığın ülkemiz için ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar. Anadolu'nun bazı mntıklarında bu tezgâhların faaliyeti hayati bir önem arz eder çünkü ot bitmeyen, hayvan beslenmeyen yalçın kayalıklarda yerleşmiş

ABSTRACT

The weaving that existed in our country since old years has been living as the most important art. The difference from other developing countries is that they have become the most perfect state by taking advantage of all possibilities of machine technology. We still maintain our most impeccable form. As far as the possibility of using machine looms is not possible in remote villages, which are deprived of electricity, the development of this situation can be excused, but in Istanbul, which shows a great improvement to compete in European factories in knitwear and socks, even how astounded that these hand looms can still operate There are many places. But we have not to criticize this situation, but to investigate the reason why you have not gone a step forward for centuries and to identify the remedies for development.

It is not possible to determine the exact amount due to the fact that the weaving looms which are installed in unsuitable places are dispersed. Other activities are not always permanent. These looms, which have started to be processed as they become popular in the market, are withdrawn from the activity during the crisis. For this, it is not possible to appreciate and evaluate the value and value of the production at every moment. However, according to the results of research conducted in various regions of Anatolia, there are approximately twenty thousand hand looms. Two to three thousand of these looms operating in Kastamonu, Merzifon, Antep and Denizli areas are located in Istanbul. Even in the most unfavorable times, about five hundred of them work in various parts of Istanbul.

It is difficult to measure the production of these looms, which are mostly mundic (shirting) pansies, bed sheets, loincloths, curtains, draperies, pegs and various cotton fabrics. However, each workbench wears up to 7-8 meters of this type of coarse weaves per day. Its value varies between 30-45 cents. This situation can be explained as follows. If it is assumed that ten thousand looms are working continuously all year, it is estimated that the production is 25-30 million meters with an estimated 6-9 million liras.

It is sufficient to consider the amount of yarn consumed to control this account. The existing spinning mills in Istanbul, Izmir and Adana produced 2,250 million kilograms of yarn produced in 1928, of which 2,850 million pounds were used. Considering the fact that thousands of families throughout the country provide livelihood for their income due to their intrinsic forms, it is seen how important weaving is for our country. In some areas of Anatolia, the activity of these looms is of vital importance because they provide some livelihoods for some neighborhoods settled on steep cliffs that do not feed animals.

Key Words: Country, Loom, Handicraft, Weaving, subsistence

bazı mahallelerin ancak dokumacılıkla geçimlerini sağlamaktadırlar.1930'lu yıllardaki görüşe göre, bu sanat revaçtan düştüğü gün o memleket aklıktan helak mahkûmdur.

Anahtar Kelimeler: Ülke, Tezgâh, El Sanatı, Dokuma, geçim

1. GİRİŞ

İnsan ihtiyaçları sonsuz fakat bunları karşılayan kaynaklar sınırlıdır. Sınırlı kaynaklar ise, insanları yeni kaynaklar bulmaya ve mevcut kaynakları en iyi şekilde kullanmaya zorlamıştır. Bir taraftan kaynakların sınırlı olması, diğer taraftan ihtiyaçlardaki belirsizlik üç önemli ihtiyacı öne çıkarmıştır. İnsanoğlu yaratıldığı günden itibaren beslenme, barınma ve giyinme ihtiyacı ile karşı karşıya kalmıştır. Dokuma sanayinin geçmişini ele alırken, belli bir tarih üzerinde ısrar etmenin mantıklı bir yönü yoktur. Çünkü dokumacılık sanatı insanın varoluşuyla birlikte mevcut olmuş ve günümüze kadar süregelmiştir. Zaten tarihi kaynaklar da bu sanatın çok eskilere dayandığını ortaya koymakta ve dokumacılığa, ilk çağlarda yaşayan insanların ağaçların soyulabilen kabuk ve elyafı ile sepet öreerek başladıklarını ve daha somaları koyunlardan elde ettikleri yünleri bükerek bu sanayinin ilk şeklini meydana getirdiklerini öne sürmektedir. Dokuma; eğirme veya başka yollarla iplik hâline sokulabilir her cins hammaddeden imal edilmiş olan, dokunan, örülen veya bu sistemlerin dışında sadece elyafı birbirine değişik metotlarla tutturarak bir bütün meydana getirme yoluyla elde edilmiş bez, kumaş, triko, döşemelik, halı, kilim, cicim, zili, sumak, battaniye, keçe vb.dir İmalat sanayinin alt sektörlerinden birisini oluşturan dokuma sanayi, uluslararası sanayi sıralamasında 321 kod numarası ile yer almaktadır. Dokuma, sanayi, her türlü tabii elyafların hazırlanması (sentetik ve cam elyafların hazırlanması hariç) iplik haline getirilmesi, her cins iplikten dokuma yapılması, boyanması ve bitirme işlerine kadar geniş bir muhtevaya sahiptir¹

Asya 'da icat edildiği, benzer bir dokuma sanatının da Mısır'da görülebildiği belirtilmektedir. Yine MÖ 4200'de Habil'de yünlü kumaşın imal edildiği tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır. Pamuğun işlenmesinin ise, milattan 3000-3500 yıl öncesine dayandığını ve pamuğunda dokumacılıkta kullanılan diğer hammaddeler gibi Asya'dan yayıldığı Çin kaynakları ifade edilmektedir⁸. Herodot, pamuğun ilk defa Hindistan'da bulunduğunu⁹ ileri sürerken, Çin kaynakları ise milattan 800 sene önce pamuk ve pamuklu tekniği Orta Asya yayılardan göç eden insanların Hindistan'a getirmiş olabileceğini ileri sürmektedir².

Dokumacılık belki de insanlık tarihi kadar eskidir. Tarihi bulgular ilk dokunmuş kumaşın M.Ö. 6000' de Mısırlılar tarafından yapıldığını göstermektedir. İnsanlar bir yandan vücutlarını sıcak, soğuk gibi çevre etkilerinden korurlarken, aynı zamanda daha medeni bir görüntüye de kavuşmuşlardır. Giysiler sosyal statü, bölgesel yaşam şartları ve çeşitli sosyolojik akımların farklılaşan etkileri altında, değişik tarzlarda gelişim göstermiştir. Günümüzde geliştirilen akıllı kumaşlar, çevre etkilerin yanıtlama ve mikro çiplerle iletişimi sağlama gibi çok özel fonksiyonları yerine getirmek üzere kullanılmaya başlanmışlardır.

Dokuma Sanatı, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi, iktisadi, sosyal ve ticari hayatında çok önemli bir yer almıştır. Bir saray sanatı olarak devlet hazinesine büyük gelir ve kâr sağladığı için gelişmesini devlet kontrolü altında sürdürmüştür.

2. 1930'LU YILLARDA TÜRKİYE'DE DOKUMACILIK

Eski yıllardan beri ülkemizde var olan dokumacılık, en önemli bir sanat olarak yaşamaktadır. Yalnız diğer gelişmekte olan ülkelerden farkı şudur, onlarda makine fenninin bütün imkânlarından istifade ederek en mükemmel bir duruma yükselmişlerdir. Bizde hala en iptidai şeklini korumaktadır. Elektrikten mahrum olan ücra köylerde makineli tezgâhların kullanılması imkânı olmadığından ücra yerlerde bu durumun gelişme durumu mazur görülebilir, fakat trikotaj ve çorapçılık gibi sanayide Avrupa fabrikalarına rekabet edecek derecede büyük bir gelişme gösteren İstanbul'un içerisinde bile o iptidai el tezgâhlarının halen faaliyet gösterebildiğine ne kadar hayret edilse yeri vardır. Fakat bizim bu vaziyeti tenkit etmek değil, asırlardan beri bir adım ileriye gitmediğinin sebebini araştırmak ve gelişme çarelerini tespit etmemiz gerekmektedir.

Bursa, Edirne, İstanbul İhtisap Kanunnameleri ile esnafın uyması gereken kurallar belirtilirken, en geniş yer dokumacılara verilmiştir. Kumaşlarda kullanılan ipek, altın ve gümüş tellerin miktarı ve dokumanın bütün safhaları sık sık kontrol edilmiştir.

¹-Halil Yıldız, Türkiye'nin Sanayileşmesinde Dokuma Sanayinin yeri ve önemi, dergipark.gov.tr/download/article-file/8480, s. 390

²-Ag.m. s. 391

Özellikle 1502 tarihli Bursa İhtisap Kanunnamesinde ipekli dokumalarda ipeğin hammaddesinin elde edilmesinden, bükülüp boyanışına kadar neler yapılması gerektiği ve standartlar; dokumanın çatısını oluşturan çözümlü ipliklerinin uzunluğu, tel sayısı, tel aralığı, gramajı, bu tellerin ipek kuruduktan sonra bükülüp boyanacağı, kırmızı boyada kullanılacak lâk miktarı ve uygulaması belirtilmiştir. 1400 – 1600 arası dönemde Anadolu, ürünlerini Balkanlar'a Karadeniz'in kuzeyine ve Batı ülkelerine ihraç eden bir tekstil üretim bölgesi haline gelmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in emri ile Osmanlı kumaşları, Venedikli ve Cenovalı tüccarlar eliyle İtalya üzerinden Fransa, İngiltere, Almanya, İsveç, Polonya ve İskandinavya'ya sevk edilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte imparatorluğun toprakları üzerinde değişik yörelerde, çeşitli türlerde kumaş imal eden merkezler oluşmuştur.³

Osmanlılar 'da dokuma sanatı XVIII. yüzyıla kadar geleneklerini korumuştur. Fakat imparatorluğun ekonomik imkânlarının sınırlanması ile lüks kumaş üretiminin azalması arasında da doğru orantılı bir ilişki görülür. Avrupa kumaşları XVI. yüzyıldan itibaren Türk piyasasına girer ama yerli dokumanın yerini alması XVIII. yüzyıldan sonradır. 1842'de Hereke'de kurulan ipekli kumaş fabrikası ile el tezgâhlarının sonu görünmüştür.

Yünlü kumaş dokumacılığında; Ankara, Tosya, Koçhisar, Erzurum, Erzincan, Antalya, Selânik, Filibe, Lofça, Tırnova, Şumnu, Samakov ve İstanbul, İpek kumaş dokumacılığında; başta Bursa olmak üzere Bilecik, İstanbul, Aydos, Edirne, Konya, Menemen, Sakız, Musul, Halep, Şam, Bağdat, Pamuklu kumaş dokumacılığında ise; yine başta Bursa olmak üzere İstanbul, Denizli, Alaşehir, Adana, Antalya, Urfa, Diyarbakır, Antep, Mardin, Musul, Bağdat ve Halep kentleri başı çeken merkezler olmuştur.

Uygun olmayan yerlerde kurulmuş olan dokuma tezgâhları dağınık durumda olması nedeniyle miktarını tam olarak tespit etmeğe imkân yoktur. Bundan başka faaliyetleri de her zaman devamlı değildir. Piyasada revaç bulduka işlemeğe başlayan bu tezgâhlar, buhranlı zamanlarda faaliyetten çekilirler. Bunun için imalatın kıymetini ve miktarını da tam olarak her an için takdir ve tetkik etmek mümkün değildir. Ancak Anadolu'nun çeşitli mıntıklarında yapılan araştırmalar sonucuna göre, yaklaşık olarak yirmi bin'e yakın el tezgâhı mevcuttur. En çok Kastamonu, Merzifon, Antep ve Denizli mıntıklarında faaliyet gösteren bu tezgâhlardan iki ile üç bin kadarı İstanbul'da mevcuttur. En olumsuz zamanlarda bile bu tezgâhlardan bin beş yüz kadarı İstanbul'un çeşitli yerlerinde çalışmaktadır.

En çok mintanlık (gömlüklik) alaca, çarşaf, peştamal, kuşak, perdelik, peşkir ve emsali muhtelif pamuklu dokumalardan ibaret olan bu tezgâhların imalatını bir kıymetle ölçmek konusu da güçtür. Ancak her tezgâh günde bu cins kaba dokumalardan azami 7-8 metre kadar doker. Kıymeti ise cinsine göre 30-45 kuruş arasında değişmektedir. Bu durumu şöyle izah etmek mümkündür. On bin tezgâhın bütün yıl devamlı bir şekilde çalıştığı kabul edilirse tahmini olarak 6-9 milyon lira değerinde 25-30 milyon metre üretimde bulunulduğu anlaşılır.

Bu hesabın kontrolü için sarf edilen iplik miktarını nazarı almak yeterlidir. İstanbul, İzmir ve Adana'da mevcut iplik fabrikalarının 1928 yılında bütün üretimi 2.850 milyon lira değerinde 2.250 milyon kilo ipliği yalnız bu tezgâhlar sarf ettiği gibi hariçten 1928 yılında ithal edilen 3,5 milyon lira değerinde 3 milyon kilo ipliği de bu mevcut tezgâhlar sarf etmiştir. İptidai şekillerinden dolayı yetersiz görülen bu tezgâhların gelirinden ülkenin her tarafında binlerce aile geçimin temin ettiği de dikkate alındığında dokumacılığın ülkemiz için ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar. Anadolu'nun bazı mıntıklarında bu tezgâhların faaliyeti hayati bir önem arz eder Çünkü ot bitmeyen, hayvan beslenmeyen yalçın kayalıklarda yerleşmiş bazı mahallelerin ancak dokumacılıkla geçimlerini sağlamaktadırlar. . 1930'lu yıllardaki görüşe göre, bu sanat revaçtan düştüğü gün o memleket aklıktan helak mahkûmdur.

Dokumacılığın çini ve seramik gibi uzun zamanda gelişen ve geniş organizasyon isteyen bir sanat kolu olması, hammaddeye bağlı üretimi ve ustalık gerektiren işlemlere sahip olması nedeniyle dokuma merkezlerinin asırlar boyu aynı yerlerde devam ettiği görülmektedir.⁴

Türkiye'de dokumacılığın durumu detaylı olarak bakıldığında şu konular hemen dikkat çeker. a- Hammadde. Bu konu dokumacılığın ana unsursudur, yani olmazsa olmazdır. Dokumacılıkta bugünkü duruma göre esas olan pamuk ipliğidir. Pamuk ipliğinin büyük bir kısmı hariçten temin edilmektedir. İtalya ve Çekoslovakya'dan getirilir. Adana fabrikaları dokumacılıkta ihtiyaç duyulan numarada ipliği imal

³ - Kevser Gürcan Yardımcı, Osmanlı Dönemi Dokuma Sanatı Ürünlerinden Örnekler, International Journal of CulturalandSocialStudies (IntJCSS) August2016 : Volume 2 (Special Issue 1) ISSN : 2458-9381 Doi :S.221

⁴ -A.G.M. s. 222

edememektedir. Yedikule fabrikası ancak 12 numaraya kadar olan ipliklerden bir miktar temin edebilmektedir. Pamuk ipliği sanayinin ülkemizde gelişmesine kadar dokumalarımız için lüzumlu olan ham madde hariçten temin etmek zorundayız. İplik kısmı azami boyanmış olarak getirilir.

Tesisat: Dokuma imalathaneleri basit ve iptidai tahta el tezgâhları ile çalışmaktadırlar. İhtiyaç duyulan sermaye yetersizdir. İmalathanelerin çoğunluğu, Teşviki Sanayi Kanunu'ndan istifade edemezler. İmalathanelerin çoğunluğu küçük müesseselerden ibarettir. Dokumacılık ülkemizde istikbali olan bir sanayi koludur. Geliştiği ve dokumalarda makine tezgahlarını kullanmaya başladığı takdirde pamuk ihtiyacını hariçten temin eden Türkiye, kendisine önemli bir ihraç durumuna kavuşacaktır. Ancak 1930'ou yıllarda iç piyasanın ihtiyacını karşıladığımız takdirde, yine de büyük bir başarı olacaktır. Bunun içinde dokumacılığı iptidai şekilden kurtarıp süratle makineleşmeliyiz. *Dokumacılığın ihtiyaç duyduğu tesisat iki kısımdır. Otomatik tezgâh tesisat, boya ve apre santrali.*

Dokuma imalathanelerinin hepsi otomatik tezgah getirmek arzusundadırlar. Sırf hamam takımı, peştamal ve benzeri ihtiyaç maddeleri imalı ile bu sanayinin yaşaması da mümkün görünmemektedir. Fakat yalnız makine getirmekte bu sanayinin büyük bir iş görmesine imkân yoktur. Çünkü makineden elde edilen mensucatin apre görmesine lüzum vardır. Apre görmemiş mensucatin piyasada hiçbir pazarı olmaz. Şimdiye kadar yapılan bir iki tecrübe ülkede pamuklu mensucat malının kabul gördüğü ancak apresiz olan bu kumaşların hiçbir kıymetinin olamayacağını göstermiştir. Otomatik tezgâhlar temin edilse bile bu apre muamelesi olmadan iyi mensucat elde etmek mümkün değildir. Ancak dokumacılık ve pamuklu mensucat sanayimizin ülke dâhilinde gelişmesinin temin edilmesi için evvel emirde bir apre santralının tesisine ihtiyaç vardır.⁵

İpek. İpeğin hususiyeti unutulmuştur. Memlekette bir zamanlar 18,5 milyon lira ki; bu günkü para ile otuz milyon lira kıymetinde servet temin ediyordu. Bu gün dünyada çıkan ipeklerin üçte ikisini Japonlar çıkarıyor. Yarısından fazlasını İtalyanlar, mütebakisini bizim gibi, Bulgaristan, Yunanistan, gibi küçük devletler çıkarıyor. Fransa'da ipek mahsulâtı günden güne azalmaktadır. Memleketimizde; Japonların tatbik ettiği esasları, usulleri tatbik etsek, on, on beş sene sonra muvaffakiyetli neticeler alırız. Belki yüz milyon lira memleketimize girebilir. Yüz milyon olmasa bile en aşağı hesapla altmış milyon lira girer. Bu işi ben yakından tetkik ettim. Katiyetle iddia ediyorum. Para getirecek olan mahsulü, öteden beri çok ihmal ettik. Sekiz sene zarfında Yunanistan yüz bin kilo radesinde çıkardığı kozayı şimdi iki buçuk milyona iblâğ etmiştir. Biz sekiz sene zarfında üç yüz bin kiloyu iki milyona iblâğ edebildik, Dünya buhranından ipekçilik te müteessir olmuştur. İpekçilik en büyük partisini kaybetmiştir. İpekçilik karşısında dünya buhranından başka bir de sunî ipek rekabeti vardır, bu rekabet bütün dünya ipekçiliğini tehdit ediyor. Fakat bütün dünya ipeğinin üçte ikisini çıkararak ve bu sayede satvetini temin eden Japonya, bütün dünya sunî ipekçiliğine karşı 80 milyon lira miktarında bir para vaz ediyor ve bu sayede Japon ipekçiliğini kurtarıyor. Japonya; bütün dünya ipekçiliğinin milyarı vaziyetindedir. O ipek fiyatını isterse Amerika'da yükseltir, isterse Avrupa'da azaltır. Sunî ipekçiliği batırmak için Japonya tabii ipek fiyatını o kadar azalttı ki; bütün dünya ipekçiliğinde 63 seneden beri görülmeyen bir ucuzluk oldu- Onun bu rekabeti dünyanın en büyük sunî ipek fabrikasını iflâs ettirdi. Senede dünyada bu gün 140 bin ton ipek istihsal ediliyor, bu işi yapan sekiz on büyük devlettir. 40 bin ton kadar da sunî ipek çıkıyor. Sunî ipeğin bir kilosu, 2,5 lira, tabii ipeğin ise 18 liradır.⁶ İpek fiyatları, görüldüğü üzere, normal bir vaziyet almıştır. Tabii ipek geçen senekinden çok fazla olduğundan bütün dünya ipeğe karşı rağbetsizlik gösterdi. En noksan istihsal yapan Fransa ile Türkiye'dir. Bu devletler geçen seneye nazaran yüzde 40-50 nispetinde, başka devletler de yüzde 30-40 noksanlık göstermişlerdir. Bizim Hükümetimiz gümrük himayesi sayesinde ipekçiliğe hayat ve inkişaf vermiştir. Bilhassa ipek dokumacılığında görülen inkişaf memnuniyet verecek bir haldedir. Memleketimizde iki milyon kilo koza çıktığı halde, bu sene bir milyon çıkmasının sebebi, yukarıda belirtilen nedenlerden dolayıdır. Devletin bu himayesi sayesinde; memlekette inkişaf eden kumaşçılık seksen misline yükselmiştir. Dünyanın hiç bir yerinde bu kadar fazla inkişaf olmamıştır. Bununla bu gün memleket ve Hükümet iftihar edebilir.

Dokumacılığımız böyle bir inkişaf gösterince memleket için koza ihtiyacı baş göstermiştir. Memleketimizde evvelce iki milyon kilo koza sarf edildiği halde, dokumacılığın bu suretle inkişafına nazaran, bu sene lâakal üç milyon kiloya ihtiyacımız vardır. Bu; dört milyondan fazla para tutuyor. Bunun yarım milyonu Bursa'dan, diğer yarım milyonu da diğer vilâyetlerden alınmak suretiyle, diğer kısmın

⁵-1930 Sanayi Kongresi Raporları, , s. 40

⁶- T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Otuzuncu İnikat, 18 -VII -1931 Cumartesi, II, s. 168

hariçten getirilmesi lâzımdır. Bu; ya koza olarak gelir veya ipek olarak gelir. Koza ve ipek gelirse ikisinin de gümrük himayesi aynıdır. Aynı olduğuna göre; Bursa da on sekiz fabrika ve bunların iki dine yakın amelesi vardır. İpek çıkaran bu fabrikaların işçileri işsiz kalacaktır. Binaenaleyh gümrük himayesini değiştirmek lâzımdır. O zaman memlekete ipek değil koza gelecektir. Bir kilo kuru koza üç kilo yaş kozadan hasıl olur. Bir kilo kozadan 120 kuruş gümrük almıyor. 15 kuruş nakliye masrafı vardır. 135 kuruş eder. 10 kuruş ta kâr ilâve edilirse 145 kuruşa baliğ olur. Avrupa'da ise bu gün kuru koza 180 kuruştur. 145 kuruş daha ilâve edersek, 325 kuruş eder. Demek ki; bizim memlekette 325 kuruşa olan koza Avrupa'da 180 kuruştur. Memlekette koza pahalıdır. Kozanın gümrüğünü artıralım demiyorum. İpeğin gümrüğüne zam ediniz diyorum. Böyle olursa; kozadan ipek çıkaran müesseseleri kurtarmış olursunuz, koza müstahsillerini de teşvik etmiş olacağız⁷

1925 yılında İstanbul'da hiçbir ipek fabrikası yok iken, tecrübe için birer, ikişer makineli tezgah getirerek işe başlayan hususi müteşebbislerin gayret ve faaliyetleri ile onar, yirmişer tezgahlı fabrika meydana getirmişlerdir. Bu suretle İstanbul'da ipek dokumacılarının getirdikleri makineli tezgâhların sayısı yüz yirmi beşe yükselmiştir. Harpten önce beş-on tezgâhtan ibaret olan Bursa'da da bu durum son üç- dört yıl zarfında gelişerek, Bursa'ya da 350'den fazla makineli tezgâh girmiştir.

Bu makinelerin her biri sistemine göre 600-800 lira ise de makinelere ek olarak, büküm, tavel, devere ve masura, makineleri gibi levazım ve teçhizatı ile birlikte makinelerin tesisi masrafı asgari 1600 liraya mal olmaktadır. Bu duruma göre tesisatı 200000 liralık bir sermaye gerekmektedir. İstanbul'daki ipek fabrikalarının bir kısmı kiralık binalarda kurulmuş ise de bazıları hususi bina yaptırmış ve bu suretle ipek mensucatu için gereken sermaye toplamı üç yüz bin lira olmuştur.

Bu fabrikaların işlemesi için tahsis edilen sermaye miktarı da belirtilen toplama yakındır. Bunların imalatı günde ortalama on metreden, yılda toplam olarak 375 bin metre ve değeri ise 225 kuruştan 850 bin lira olmaktadır. Bu durum Bursa'da mevcut 350 tezgahı da dahil ettiğimiz takdirde, gerek İstanbul'da ve gerek Bursa'daki ipek mensucatu için hususi müteşebbislerin döktüğü sermaye toplamı bir milyon liraya ve istihsalatı bir buçuk milyon metre olmaktadır. Bunun değeri yaklaşık olarak üç milyon lira olur.⁸

Üç-dört yıl önce (1930 yılı itibariyle) dört veya beş makine ile başlayan ipekli mensucat sanayinin bu kısa sürede bu derece bir yükselişi göstermesinde devletin nakdi yardım ve Teşviki Sanayi Kanunu'nun sağladığı imkanlar ile olmuştur.

Keza dört-beş yıl önce pek küçük oranda İstanbul'da teşebbüse başlayan trikotaj sanayinin de bugünkü durumu, ipekli sanayiden aşağı değildir. Türkiye'de trikotaj sanayinde büyük bir gelişme vukuda getiren Raşel makinelerinin son iki yıl zarfında İstanbul'da mevcudu altmış'ı geçmiştir. Bu makinelerden her birinin teçhizatıyla birlikte 4000 liradır. BU suretle trikotaj fabrikalarının yalnız Raşel makineleri için döktüğü sermaye toplamı 240 bin liradır. Bu hesapta da kısmı dahil değildir. Bunlarla trikotaj sanayinin tesis sermayesi toplam olarak yarım milyon liradır. Yalnız Raşel makinelerinin senelik imalatı ortalama 6000 kilodan 350 bin kilo eder Beher kilo mensucatın değeri ortalama yedi liradan toplam 33.5 milyon lira tutar. Küçük trikotaj makineleri ile sirkiler sistemlerin imalatından olan Selanik ve Fildekoz fabrikaları, kaşkol, çocuk takımları ile trikotaj sanayinin imalatı toplamı 3.5 milyon lira civarındadır. BU imalat için tahsis edilen sermaye toplamı ise yarım milyon liradan fazladır.⁹

Çorapçılık sanayinin üç-dört yıldan beri gösterdiği gelişme takdire şayandır. Üç-beş makine ile küçük oranda işe başlayan bu fabrikalarda bugün çalışmakta olan otomatik sirküler makinelerin sayısı üç yüz'ü geçmiştir. Beher makinenin değeri ortalama 1000 liradır. Masura, burun makineleri ile formları ve sair levazımata için % 45 eklemek gerekir. Bu suretle İstanbul'daki çorap fabrikalarının tesisi için konan sermaye toplam olarak 500 bin liradır. Her makinenin günlük imalatı ortalama dört düzineden yılda toplam olarak 300.000 düzine ve değeri ortalama beş liradan 1.5 milyon lira eder. Otomatik makinelerle donatılmış çorap fabrikalarından başka el makineleri ile çalışan birçok atölye mevcuttur. Ancak bu sanayinin idaresi tam teşkilatlanmadığından hakiki miktarı tespit etmek mümkün değildir. Bununla beraber tahminen dört-beş yüz kadar el çorap makinesi faaliyette bulunmaktadır.

Bütün bu fabrikalarda çalışan amelenin sayısı ile aldıkları ücretin toplamı, yine makine sayısı üzerinden kolaylıkla hesap edilebilir. Beher makine için masure ve konfeksiyon işleri ile beraber üstüne dört amele

⁷-T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Otuzuncu İnikat, 18 -VII -1931 Cumartesi, II, s. 169

⁸- 1930 Sanayi Kongresi Raporları, s. 32

⁹-A.g. r. S. 33

lazımdır. BU hesaba göre İstanbul'daki çorapçılık ve trikotaj sanayi ile ipekli mensucat fabrikalarında toplam olarak 5300 amele çalışmaktadır ve genellikle kadın ve genç kızlardan oluşmaktadır. Aldıkları yevmiye ortalama 80-110 kuruş arasındadır. Küçük yaştaki genç kızların yevmiyesi bu miktardan düşük ise de daha ustaların bundan fazladır. Sezon itibarıyla bazı fabrikalar fazla mesai yaparak gece dahi çalıştıklarından ameleye verilen yevmiye ortalama olarak kişi başına 100 kuruşu geçer. Bu hesaba göre, 2500 amele yılda toplam olarak 750 bin lira yevmiye almaktadır.¹⁰

triko makineleri ile küçük el çorap makinelerinde çalışan amelenin sayısı belli olmaması nedeniyle bunların aldığı yevmiye miktarı bu hesaptan hariçtir. Ancak tahmini olarak binden fazla amelede bu makinelerde çalışmaktadır. Bunların aldıkları yıllık yevmiyenin toplamı 200 bin lira tahmin edildiğine göre öncekilerle beraber bu üç sanayi şubesinin verdiği ücretin toplamı bir milyon lirayı bulmaktadır. Bunlardan başka kurdele, şerit, konfeksiyon, şeytan, potinbaağı, fitil ve daha bir takım işlere ait fabrikalarda mevcuttur. Bunların tesis sermayesi yaklaşık olarak 250 bin lirayı bulmakta olup, üretim değeri ise toplam olarak bir milyon lira civarındadır.

Trikotaj sanayinin bir kısmı konfeksiyon işleri de in miktarını tespit etmek mümkün olmamıştır.

Dokuma sanayinin temin ettiği temettü (karpayı) nispeti de maalesef tam olarak tespit edilememiştir. Çünkü her fabrikanın muntazam bir hesabı bulunmadığı gibi, her birinin temettü nispetleri arasında da büyük fark görülmektedir. Hatta ticari durumları nedeniyle aynı fabrikanın yıllık bilançoları arasında farklılıklar vardır. Dört-beş yıl önce birkaç makine ile işe başlayan bu fabrikaların az zamanda bu kadar gelişmeleri, ancak elde edilen büyük nispetteki temettüden kaynaklanmaktadır. Çünkü bu fazla karın cazibesidir ki elindeki sermayesi ile iş arayan diğer hususi müteşebbisleri de bu sanayiye sevk etmiştir.

Çorap ve trikotaj fabrikalarının az zamanda bu kadar gelişmesini temin eden hususlardan biri de hariçten temin edilen hammaddenin gümrükten muaf tutulmasıdır. Fakat Teşviki Sanayi Kanunu'nun bahsettiği bu haktan istifade etmek için istenilen usuller o kadar uzundur ki resmi işlemlerin gerektirdiği bu zorluk karşısında aciz kalan fabrikalar bu kadar fayda gördükleri bu muafiyetin tamamen kalkmasını istemeye kadar varıyorlar. Daha çok kırtasiye konusunu takip eden Devle, muamelelerde azami kolaylık sağlaması gerekmektedir. Onun için mevcut işlemlerin sadeleştirilmesi gerekmektedir. En basit makinenin faturasının tasdiki bile fabrikaların şikayetine sebep olurken piyasada çok az suiistimale müsait olan hammadde de bir serbestlik verilmemesi pek tabidir. Buna karşı en kestirme yol sanayi idaresince fabrikaların kapasitelerine göre muayyen miktar için verilen muafiyet listesi yerine ihtiyacı olan hammaddeyi aynen ita eylemektedir. İşte bu görevi teşkilatın santralî başarılı olarak yürütebilir. Esasında bu fabrikalar aldıkları hammaddeyi boyatmak veya çözgü haline getirmek için santrale vereceklerinden evvela bunun müsaadesini almak üzere Sanayi İdaresinde işlemi takip etmek ve sonrada gümrükten geçirmek gibi külfetlere hacet kalmadan doğrudan doğruya boyanmış veya çözgü halinde hazırlanmış olarak santralden alması uygun bir yoldur. Bu takdirde bütün fabrikaların ayrı ayrı mahdut miktarlarda temin ettiği hammaddenin toptan bir elden siparişi ve getirilmesi, hem fiyatta tenzilatı ve hem de krediden azami istifadeyi temin edecektir. Bundan başka hariçten getirilecek olan bu hammadde her istediği anda hazır bulamayan fabrikalar iki-üç aylık ihtiyacını önceden temin ederek numara ve renk çeşitlerinin ambarında depo etmek ve bu suretle beş-on bin liralık sermayesini muattal tutmak mecburiyetindedir. Bu suretle bütün fabrikaların depolarındaki üç aylık hammadde stokunun toplamı yüz binlerce lira olacaktır.¹¹

Esasen sermayelerinin yetersizliğinden dolayı oldukça zorluklar çeken ve hariçten kredi bulamadıklarından hammadde temininde de zorluklarla karşılaşan bu fabrikalar hakkında yapılacak en önemli destek, her birine ayrı ayrı ikrazatta bulunmaktan ziyade muhtaç oldukları hammaddeyi her istedikleri an için santralde hazır bulundurmaktır. Bu sayede ayrıca hammadde stoku için sermaye bağlamak külfetinden kurtulacak fabrikalar işlerine bir kat daha önem vereceklerdir. Hammaddenin bu şekilde bir elden temini bu fabrikalar arasında kooperatif esaslı üzerine bir teşkilat yani bir sanayi birliğini vücuda getirmek için sağlam bir temel taşı olacak ve buna istinaden imalatın satışlarında hakemlik rolü yaparak imalatın standardize edilmesini fiilen temin edecektir.¹²

Sanayinin gelişmesinde en önemli unsurlardan biri dokumacılık konusunda yayın eksikliğidir. Bu eksikliğin giderilmesi için, konuyla ilgili uzman ve araştırmacıların yayın yapmaları teşvik edilmeli ve sağlanmalıdır. Günümüzde ve gelecek her alanda olduğu gibi dokuma alanında da gelişmenin sağlanması

¹⁰ -A.g.r. s. 34

¹¹ A.g.r. . 35

¹² -A.g.r. s. 35-36

için yayın konusuna önem verilmeli, en yeni teknolojik bilgiler, fabrika usta ve kalfalarına verilmesine çalışılmalıdır. Bir fabrikanın rasyonel çalışması ve rakip Avrupa sanayinde her an meydana gelecek olana gelişme takip edilmeli ve fabrika ustalarına aktarılmalıdır. Ustaların kendi kendilerine yetişmeleri mümkün değildir. Bu durumdikkate alınarak ülkemizde meslek okullarının açılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü okulsuz sanayinin gelişmesi mümkün değildir. Ancak açılacak olan okulların program durumlarını da iyi belirlemek lazımdır. Çünkü her fabrikanın ne gibi evsafa ve kabiliyette ustalara ihtiyaç olduğunu dikkate alamayan okulların gereken bilgiyi vermeden yetiştirilmeye çalışılacağı kimselerden fazla bir hizmet beklenmez. Yetiştirilmiş olan ustalara muhtaç olan küçük fabrikalar ise daha fazla ücret veremezler. Bu sebeptendir ki sanayi okullarından küçük fabrikaların bir istifadesi olamaz. Esasen mensucat sanayine ait bir meslek okulu ülkemizde henüz mevcut değildir. (1930 yılı itibarı ile)Halbuki İstanbul'da tesis edilecek santral aynı zamanda bütün sanat erbabı için ameli bir mektep durumunda olacaktır.

Burada çeşitli kurslar açılmak suretiyle usta ve kalfalara yetiştirilebilir. Ayrıca bu tesisin laboratuvarları, desinatörleri ve diğer yetişmiş elemanlarla sanayinin belkemiğini teşkil edecek olan santral okullarında beklenen hizmeti bütün olarak ifa edilebilir. Daha doğrusu santralin ülke sanayinde büyük bir değişiklik yapabilmesi için okulla bir arada ve aynı hedefe doğru yürümesi lazımdır. bundan başka her fabrikanın ustalardan başka fabrikanın makine ve teçhizatı için mütehasıs elemanlar da ihtiyaç duyacaktır. Küçük fabrikaların ise bu gibi usta ve yetişmiş teknik damları her zaman bulması mümkün değildir. Santralin vereceği hizmet bir takım fabrikaları zorluklardan kurtarır ve suretle sanayinin gelişmesinde bir amil olur.¹³

Fabrikalarla daima ve sıkı bir temasta bulunan santral onların ihtiyaçlarını ve fabrikasyon tarzını, ne gibi evsaf ve kabiliyette işçilere ihtiyaç duyduğunu yakinen bilmesi nedeniyle, açılacak kurslara devam eden ustaları da ona göre yetiştirir. Santral, eğitim konusunda herhangi bir okuldan çok daha fazla sanayinin gelişmesine hizmet edecektir.

Dokuma sanayi Türkiye'de erken kurulan, hızla gelişen sanayi kollarının başında gelir. Başlıca ham maddeleri de yurt içinde sağlandığından, gerekli tedbirler alınarak, geçici zorluklar önlendiğinde bu sanayinin gerçek görevini başaracağı, giyim eşyası gibi temel ihtiyaç maddelerine halkın talebini çağımızın insan onuruna yaraşır ölçülerde karşılayabileceği anlaşılmaktadır. Bu sanayi koluna giren başlıca, mamullerin artık; yurt dışından getirilme zorunluluğu da kalmamıştır. Bugüne kadar işlenmemiş olarak ihraç edilen pamuk, yapağı gibi dokuma ham maddelerinin iplik, ya da kumaş yapılarak değerlendirilmesiyle dış ödeme dengesi üzerinde olumlu etkiler meydana getirilecektir.

Devlet kurumlarıyla özel sermaye kurumlarının yan yana çalıştıkları bu sanayi kolunda Devlet işletmelerinin, mamul niteliklerini düzeltici, maliyetleri düşürücü tedbirlerle, programlama tekniğinde yapılacak gerekli gözden geçirmelerle, ellerindeki üretim imkânlarını en verimli şekilde kullanmaları sağlanma yoluna gidilmiştir.¹⁴

Sanayinin himayesi için önemli olan gümrük konusu ise pamukçuluk için maalesef pek elim bir durumdadır. Kapitülasyonların ilgası ile serbestisini ibraz eden ülkede sanayinin gelişmesi için hiç olmazsa ilk zamanlarda asgari bir himaye sağlanması beklenirken yeni düzenlenen tarifede görülen nispetsizlikler sanayi erbabının ümidini kırmıştır. Çünkü bu tarifeden sonra pamukçuluk sanayisinde Avrupa fabrikaları ile rekabet pek mümkün olmayacaktır. Ancak mensucat tarifesi bir derece yükseltilmiştir. Fakat dokumacılığın hammaddesi olan iplik tarifesi birkaç derece daha fazla çıkarılmıştır. Bu suretle iplik fabrikalarımızın himayesi sağlanmış ise mensucat kısmında aynı himaye düşünülmediğinden dokumacılığın istikbali baltalanmıştır. Hâlbuki dokumacılık gelişmezse iplik fabrikaları da fazla bir istifade edemez. Çünkü yerli iplik fabrikalarının mukadderatı dokumacılığa bağlıdır. İplik üzerine ne kadar ağır himaye konursa konsun dokumacılık sukut ettiği zaman iplik fabrikaları da ihraç yeri bulamayarak kapanmaya mahkumdur. Bu nedenle dokumacılık hakkında tatbik edilecek himaye dolayısıyla iplik fabrikalarına da şamildir. Fakat tarifenin düzenlenmesinde bu ilgi sala dikkate alınmayarak yalnız bir ciheti düşünüldüğünden iplik üzerine azami bir gümrük konduğu halde dokumalar ihmal edilmiştir. Her ne kadar tarifede metre murabbası yüz grama kadar olan dokumalar için 135-180 kuruş bir resim konmuş ise de bizde bu incelikte dokumalar yapılmadığından bu fazlalığın sanayide bizimle bir ilgisi yoktur. Ülkemizde daha çok yapılabilen yüz gramdan yukarısı için ancak 62.5-80 kuruş resim konmuştur. Halbuki onun

¹³- A.g.r. s. 36

¹⁴-Kalkınma Planı (Birinci beş yıl) 1963 — 1967, s. 262

ipliğine 35 kuruş konduğu cihetle dokumacılığın hissesine ancak 27.5-40 kuruş bir himaye kalır ki bir kilo kumaşta bu kadar gümrükle dokumacılığın rekabeti mümkün değildir.¹⁵

Dokumacılığın himayesi

Çin iplik resminin tenzilinden sonra metre başına asgari 15 kuruş isabet edecek surette bir nispetin esas tutulması lazımdır. Sancak yeni doğmağa başlayan sanayimizi kredi durumunun ve her türlü gelişmeden istifade eden muazzam Avrupa fabrikalarının bu rekabeti karşısında himaye için dokuma hissesi olarak metre başına asgari 15 kuruş bir fark ihdası sanayi Kongresince dikkate alınacak önemli esaslardan biridir.¹⁶

Yeni tarifenin düzenlenmesinde dahili sanayimizin dikkate alınmamıştır. Eski tarifenin suni ipekle karışık imalat hakkında belirlediği himayeden istifade ederek dört beş fabrika kurulmuş iken yeni tarifede bu himaye kaldırılarak, fabrikaların faaliyeti sekteye uğratılmıştır.

Eski tarifede bütün suni ipekli kumaşlar fantezi telakki edilerek ihtiva ettiği ipeğin yüzde nispetinde himayekar bir gümrük resmine tabi tutulurken yüzde ona kadar olan yeni tarifede bundan istisna edilmiş ve pamuklu mensucat faslından ad olunmuştur. Hiçbir lüzum ve zaruret yok iken yeni tarifede ihdas edilen bu istisna dolayısıyla büyük zararlara uğrayan ve kapanma tehlikesine maruz kalan bu fabrikaları kurtarmak için bazı yeni düzenlenerek acilen gitmek gerekmektedir.

Yurt dışından getirilmesi gereken bazı ham maddelerle yardımcı maddeler için gerektiğinde ihtiyaca göre ayırma, dağıtma yollarına başvurulacak, özellikle yerli ham maddeler üzerinde fiyat oyunlarına engel olunması gereken kararlar alınmıştır. Büyük üretim verimliliğinden yararlanmak, kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamak üzere küçük, dağınık işletmelerin birleştirilmesi için gerekli tedbirler alınacak, bu yönde bütün çabalar desteklenecek şekilde organize bir sistem geliştirilecektir. Geçen on yıl boyunca dokuma ve giyim sanayindeki imal maliyetleriyle, üretim girdileri arasındaki ilgilere de yararlanılmıştır. Gelecek yıllarda, dağınık, küçük birimler halindeki işyerlerinin birleştirilmesi, işgücünün üretim araçlarının verimliliğinin artırılması, pazarlama işlerinin yeniden düzenlenmesi yollarıyla maliyetlerin düşeceği kabul edilmektedir. Ancak, yenileştirmelere, kalite düzeltmelerine, daha önce bulunmayan çeşitlerin üretimine yöneltilen ek yatırımlarla toplam mamul değerlerinin yükselmesi de mümkün olduğundan üretim, satış değerlerinin hesabında gerekli düzeltmeler yapılması için gereken tedbirler alınmıştır.¹⁷

3. SONUÇ

Dokuma ve giyim sanayideki bütün üretim imkânlarından yararlanabilmek, verimi arttırabilmek için alınması gerekli başlıca tedbirler aşağıda özetlenmiştir.

- Bu sanayi kolunun durumunu daha yakından öğrenmek için geniş bir envanter çalışması yapılması.
- Teşekkül ettirilecek bir devlet kuruluşunun dokuma ve giyim sanayideki yurt dışı, yurt içi gelişmeleri yakından, sürekli olarak izleyip, toplanan bilgileri değerlendirmekle görevli bir araştırma grubunun kurulmasının sağlanması.
- Küçük, dağınık işletmelerin iktisadi birimler halinde birleşip gelişebilmesini, gerçek üretim kooperatiflerinin kurulabilmesini sağlayacak hukuki tedbirler yanında, birleşip büyüyen bu işletmelerden yasama, gelişme yönünde olanlarının gerekli sermaye ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için çeşitli kredi imkânlarından yararlanmalarını sağlayacak tedbirlerin alınması.
- Kullanıcıların süregelen haklı sızlanma konusu olan mamul kalitelerindeki bozuklukların, imal hatalarının önüne geçerek israfa engel olabilmek için, dokuma ve giyim sanayideki başlıca mamul çeşitleri standartları norm tüzükleri hazırlattırılacak, olanların da gereği gibi uygulanabilmesini sağlayacak denetleme organlarının yetkilerini arttıracak, çalışmalarını kolaylaştıracak yönde tedbirlerin alınması.
- İşyerlerinde meslek bilgisiyle görgüsünü arttırarak emeğin, verimliliğini sağlayacak nitelikte geçici ve sürekli öğretim ve eğitim imkânlarının sağlanması.

¹⁵- A.g.r. s. 37

¹⁶A.g.r. s. 37

¹⁷-A.g.e. s. 263

KAYNAKÇA

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Otuzuncu İnikat, 18 -VII -1931 Cumartesi, II

1930 yılı Sanayi Kongresi Raporları

a-Dokumacılık Raporu

b-İstanbul Dokumacılarının Raporlar

c-Pamuklu Mensucat Sanayi Encümen Raporu

d- İzmir Pamuklu Mensucat Raporu

e-Trikotaj Raporu

Kalkınma Planı (Birinci beş yıl) 1963 — 1967

Halil Yıldız, Türkiye'nin Sanayileşmesinde Dokuma Sanayinin yeri ve önemi, dergipark.gov.tr/download/article-file/8480

Kevser Gürcan Yardımcı, Osmanlı Dönemi Dokuma Sanatı Ürünlerinden Örnekler, International Journal of CulturalandSocialStudies (IntJCSS) August2016 : Volume 2 (Special Issue 1) ISSN : 2458-9381 Doi

